

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
державного управління, публічного
адміністрування та регіональної
економіки

Протокол № 5 від 11 грудня 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладач: к.е.н., доцент Мельник В. І.

Відповідальний за випуск:

зав. кафедри, д.е.н., професор Гавкалова Н. Л.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Фінанси є важливим економічним інструментом втручання держави у процеси розширеного відтворення, розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту. Використовуючи їх, держава може активно впливати на економічний і соціальний розвиток країни як у позитивному, так і в негативному плані. Будучи об'єктивними за своєю суттю, вони значною мірою залежать від суб'єктивних дій політичних сил, що перебувають при владі. Нині в Україні у сфері публічних фінансів концентруються найгостріші проблеми економічного і соціального життя держави. Це бюджетний дефіцит і державний борг, оподаткування та ефективність видатків бюджету, стан місцевих фінансів, проблеми міжбюджетних відносин тощо.

Дисципліна "Публічні фінанси" посідає важливе місце у навчальному процесі, оскільки надає методологічні, методичні знання, допомагає сформуванню практичне вміння щодо аналізу, оцінки і розробки заходів щодо ефективного управління фінансовою системою держави з метою забезпечення сталого розвитку.

Вивчення дисципліни "Публічні фінанси" сприятиме підвищенню рівня загальноекономічної підготовки студентів, формуванню у них навичок науково-аналітичного опрацювання проблем з позицій публічних інтересів.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо використання методів та інструментарію управління публічними фінансами .

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**: засвоєння сутності, функцій та ролі публічних фінансів як складової фінансової системи держави; змісту державної фінансової політики та механізму її реалізації; організаційних основ управління публічними фінансами; нормативно-правових засад функціонування публічних фінансів; теоретичних засад та особливостей функціонування основних елементів системи публічних фінансів України.

Об'єктом навчальної дисципліни є фінансові відносини на макро- і мезорівнях, особливості їх розвитку на сучасному етапі.

Предмет пізнання становлять: закономірності у сфері фінансових відносин, роль публічних фінансів в соціально-економічній перебудові

суспільства на шляху реформування країни; сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Політична економія", "Макроекономіка", "Національна економіка".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, функцій та роль публічних фінансів як складової фінансової системи держави;

основні структурні елементи фінансової системи України;

зміст державної фінансової політики та механізму її реалізації;

організаційні основи управління публічними фінансами;

основні форми, методи та інструменти фінансового впливу;

нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів;

основні методи мобілізації публічних доходів;

сутність, основні елементи та принципи побудови оптимальної податкової системи;

місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин;

сутність та методи бюджетного планування;

поняття, причини, види та шляхи оптимізації бюджетного дефіциту;

сутність місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин;

сутність, види та основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів цільовою призначення;

економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту;

вміти:

розробляти заходи щодо вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави на господарські процеси з метою досягнення економічної раціональності;

розробляти прогнози можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів;

готувати програмні документи (стратегії, програми, концепції) виходячи із оцінки фінансового забезпечення та добору адекватних механізмів впровадження державно-управлінських рішень;

організовувати своєчасне виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами;

розробляти пропозиції до регіональних програм соціально-економічного розвитку, державних та регіональних цільових програм, спрямованих на підвищення ефективності соціально-економічного розвитку;

оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території, галузі, виходячи з системного аналізу показників державного бюджету;

готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді на підставі статистичного аналізу показників виконання місцевого бюджету, розвитку території, галузі;

готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо виконання бюджету, обслуговування боргу на підставі статистичного аналізу показників розвитку територій чи галузей.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
1	2
Здатність організовувати виконання завдань щодо здійснення регуляторного впливу держави на фінансові	Визначати мету та основні завдання прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку держави та регіонів
	Здійснювати оцінку фінансового забезпечення впровадження державно-управлінських рішень щодо економічного і соціального розвитку держави та регіонів

відносини з метою досягнення економічної раціональності	Обирати адекватні механізми впровадження державно-управлінських рішень щодо економічного і соціального розвитку держави та регіонів
---	---

Закінчення табл. 1

1	2
	Оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників державного бюджету
	Розробляти прогнози можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів
	Прогнозувати наслідки реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів з урахуванням впливу чинників макросередовища
	Розуміти цілі та описувати очікувані результати здійснення регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях
	Використовувати знання про чинне законодавство, що регламентує функціонування фінансової системи
	Організовувати своєчасне виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами
	Здійснювати оцінку ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях
	Формувати напрями підвищення ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Публічні фінанси"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Публічні фінанси як складова фінансової системи					
Розробляти та організувати заходи щодо орієнтації та вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави та її інституцій на господарські процеси з метою досягнення економічної раціональності, виходячи з теоретичних засад публічних фінансів	Сутність фінансів, їх специфічні ознаки та функції. Поняття та принципи побудови фінансової системи.	Знання історичних та економічних передумов виникнення фінансів, їх суспільного призначення, підходів до структуризації фінансової системи, основних ланок сучасної системи публічних фінансів України	Визначати мету та основні завдання прогностичних та програмних документів економічного і соціального розвитку держави та регіонів	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави та її інституцій на господарські процеси	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем соціально-економічного розвитку; розробку та реалізацію заходів щодо орієнтації та вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави та її інституцій на господарські процеси
Тема 2. Державна фінансова політика та механізм її реалізації					
Розробляти прогнози можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів на основі аналізу макроекономічних	Сутність процесу прогнозування, основні методи прогнозування.	Знання змісту, завдань та складових фінансової політики; напрямків реалізації державної фінансової політики; поняття та структури фінансового механізму. Знання про інструментарій аналізу макроекономічних показників	Прогнозувати наслідки реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів з урахуванням впливу чинників макросередовища; застосовувати методи	Презентувати результати прогнозування можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення та строки у процесі прогнозування наслідків реалізації програм економічного та соціального розвитку

показників, використовуючи моделі загальної економічної рівноваги			експертних оцінок для прогнозування наслідків реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів		
--	--	--	--	--	--

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами					
Готувати програмні документи (стратегії, програми, концепції) виходячи із оцінки ресурсного забезпечення та добору адекватних механізмів впровадження державно-управлінських рішень, а також викликів європейської інтеграції, використовуючи методологію системного аналізу	Сутність та функції процесу управління, основні методи управління	Знання системи управління публічними фінансами, основних форм, методів та інструментів фінансового впливу; принципів, на яких базується управління державними фінансами, складу фінансового апарату та його функцій	Здійснювати оцінку ефективності процесу управління публічними фінансами, формувати напрями підвищення ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях	Презентувати результати оцінки ефективності процесу управління публічними фінансами та програмні документи, що сприяють підвищення ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених програмних документів
Тема 4. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів					
Розробляти пропозиції з удосконалення організаційної структури і функціонування публічних фінансів на основі чинного законодавства з урахуванням досвіду європейських країн, виходячи зі змісту державно-управлінських технологій та механізмів розвитку громадянського суспільства	Основи та джерела фінансового права. Конституція України як основне джерело фінансового права	Знання нормативно-правових актів, що регулюють фінансові відносини в Україні, нормативно-правової бази управління публічними фінансами в Україні, міжнародних правових актів у сфері публічних фінансів	Уміння керувати процесом реалізації демократичного врядування на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління, визначення ефективності діючих форм і методів управлінської діяльності	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо удосконалення організаційної структури і функціонування публічних фінансів на основі чинного законодавства	Приймати ефективні управлінські рішення щодо удосконалення організаційної структури і функціонування публічних фінансів на основі чинного законодавства

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки					
Оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників (методів аналізу публічних фінансів, мікро- та макроекономічних підходів до вивчення публічних фінансів), виходячи з надходжень та видатків державного бюджету	Визначення понять "доходи" та "видатки". Зв'язок функцій держави та публічних видатків	Знання змісту публічних доходів та методів їх мобілізації, джерел формування публічних доходів, сутності і призначення публічних видатків, бюджетного фінансування, класифікації видатків	Здійснювати обґрунтований вибір економіко-математичних методів та моделей для аналізу фінансових показників, оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників державного бюджету	Презентувати результати оцінки стану соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників державного бюджету	Відповісти за коректність та адекватність оцінки стану соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників державного бюджету, самостійно приймати ефективні управлінські рішення, використовуючи результати цього аналізу
Тема 6. Податки та податкова система					
Організувати своєчасне виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами	Сутність і функції податків. Поняття та склад податкової системи.	Знання основних елементів та принципів побудови оптимальної податкової системи, елементів системи оподаткування, класифікації податків, особливостей сучасної податкової політики України	Визначати тенденції динаміки податкових надходжень до державного та місцевого бюджетів; основні напрями вдосконалення податкової системи з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки	Здатність до групової взаємодії в процесі визначення основних напрямів вдосконалення податкової системи з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки та реалізації напрямів вдосконалення податкової системи з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Бюджет і бюджетна система					
Розробляти пропозиції до регіональних програм соціально-економічного розвитку, державних та регіональних цільових програм, спрямованих на підвищення ефективності соціально-економічного розвитку, виходячи із ресурсного забезпечення та механізмів впровадження державно-управлінських рішень, використовуючи методологію системного аналізу та методики обчислення показників	Визначення бюджету як економічної та правової категорії. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин	Знання сутності, функцій та матеріального змісту бюджету; поняття бюджетної системи та бюджетного устрою, принципів побудови бюджетної системи; поняття бюджетної класифікації, сутності та методів бюджетного планування	Визначати та обґрунтовувати основні напрями вдосконалення бюджетної системи та міжбюджетних відносин з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки	Здатність до групової взаємодії в процесі визначення та обґрунтування основних напрямів вдосконалення бюджетної системи та міжбюджетних відносин з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки та реалізації напрямів вдосконалення бюджетної системи та міжбюджетних відносин з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки
Тема 8. Державний бюджет України					
Оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території,	Призначення і роль державного бюджету, поняття доходів та видатків	Знання основ бюджетного законодавства України, структури доходів державного бюджету,	Здійснювати системний аналіз показників державного бюджету, оцінку структури доходів	Презентувати результати системного аналізу показників державного бюджету та	Відповідати за коректність та адекватність результатів системного

галузі, виходячи з системного аналізу показників державного бюджету	державного бюджету	основних напрямків використання бюджетних коштів, факторів, що впливають на формування видатків державного бюджету, поняття, причин та шляхів оптимізації бюджетного дефіциту	державного бюджету, аналіз основних напрямків використання бюджетних коштів, оцінку факторів, що впливають на формування видатків державного бюджету, визначати причини та шляхи оптимізації бюджетного дефіциту	ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень щодо подолання бюджетного дефіциту	аналізу показників державного бюджету, самостійно приймати ефективні управлінські рішення, використовуючи результати цього аналізу
---	--------------------	---	--	---	--

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Місцеві бюджети України					
Готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді на підставі статистичного аналізу показників виконання місцевого бюджету, розвитку території, галузі	Визначення бюджету, сутності та принципів побудови бюджетної системи, міжбюджетних відносин, сутності та призначення місцевих бюджетів	Знання про місцеві фінанси, їх склад і значення, визначення та функції місцевих бюджетів, основні джерела доходів місцевих бюджетів, розмежування видів видатків між місцевими бюджетами, поняття бюджетної децентралізації	Здійснювати аналіз показників виконання та оцінку фінансової стійкості місцевого бюджету; визначати основні напрями зміцнення доходної бази місцевих бюджетів з метою підвищення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації основних напрямів зміцнення доходної бази місцевих бюджетів з метою підвищення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань	Відповідати за точність і коректність аналізу показників виконання та оцінки фінансової стійкості місцевого бюджету, приймати ефективні управлінські рішення, використовуючи результати цього аналізу
Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення					
Готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо вдосконалення структури та підвищення ефективності функціонування фондів фінансових ресурсів цільового призначення на основі чинного законодавства з урахуванням досвіду європейських країн	Поняття та принципи побудови фінансової системи. Основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів	Знання сутності фондів фінансових ресурсів цільового призначення, видів державних цільових фондів, особливостей організації основних державних цільових фондів України	Визначати та обґрунтовувати основні напрями вдосконалення організації фондів фінансових ресурсів цільового призначення з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації основних напрямів вдосконалення організації фондів фінансових ресурсів цільового призначення з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки та реалізації напрямів вдосконалення організації фондів фінансових ресурсів цільового призначення з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави
Тема 11. Державний кредит і державний борг					
Готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо виконання бюджету, обслуговування боргу на підставі	Поняття, функції та основні форми кредиту; поняття, причини та джерела покриття бюджетного	Знання сутності, функцій та форм державного кредиту, відмінності державного кредиту від банківського, класифікації державних позик, особливостей та	Здійснювати оцінку ефективності державних кредитних операцій, визначати та обґрунтовувати основні напрями підвищення	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації основних напрямів підвищення ефективності	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки та реалізації напрямів підвищення ефективності

статистичного аналізу показників розвитку територій чи галузей	дефіциту	методів управління державним кредитом та державним боргом	ефективності управління державним кредитом та державним боргом	управління державним кредитом та державним боргом	управління державним кредитом та державним боргом
--	----------	---	--	---	---

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів

Тема 1. Публічні фінанси як складова фінансової системи

Економічна природа та сутність публічних фінансів. Історичні та економічні передумови виникнення фінансів. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Поняття та функції публічних фінансів. Поняття та принципи побудови фінансової системи. Підходи до структуризації фінансової системи. Основні структурні елементи фінансової системи України. Система публічних фондів як матеріальна основа публічних фінансів. Основні ланки сучасної системи публічних фінансів України.

Тема 2. Державна фінансова політика та механізм її реалізації

Фінансова політика як складова частина економічної політики держави. Зміст та завдання фінансової політики. Складові фінансової політики. Типи фінансової політики на різних історичних етапах. Напрямки реалізації державної фінансової політики. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Типи регулювання фінансів. Поняття та структура фінансового механізму.

Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами

Система управління публічними фінансами. Об'єкт і суб'єкт управління. Основні форми, методи та інструменти фінансового впливу. Принципи, на яких базується управління державними фінансами. Фінансовий апарат та його функції. Організаційний склад фінансової системи України. Фінансові органи та інститути. Особливості управління публічними фінансами у зарубіжних країнах.

Тема 4. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів

Фінансове право. Джерела фінансового права. Нормативно-правові акти, що регулюють фінансові відносини в Україні. Конституція України

як основне джерело фінансового права. Нормативно-правова база управління публічними фінансами в Україні. Бюджетний кодекс України. Міжнародні правові акти у сфері публічних фінансів.

Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки

Публічні доходи та методи їх мобілізації. Джерела формування публічних доходів. Основні методи мобілізації публічних доходів: податки, позики та емісії. Сутність і призначення публічних видатків. Державне споживання. Бюджетне фінансування. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Класифікація видатків.

Змістовий модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів

Тема 6. Податки та податкова система

Сутність і функції податків. Податкова система та її елементи. Поняття та склад податкової системи. Принципи побудови оптимальної податкової системи. Елементи системи оподаткування. Класифікація податків. Податкова система і податкова політика України. Основні етапи становлення податкової системи України. Податковий кодекс України, його структура та значення в нормативно-правовому забезпеченні функціонування публічних фінансів. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Система державної фіскальної служби України. Принципи побудови податкової системи України. Сучасна податкова політика України.

Тема 7. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна та правова категорія. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна та контрольна функції бюджету. Правова характеристика бюджету. Матеріальний зміст бюджету. Загальний та спеціальний фонд бюджету. Бюджетна система та принципи її побудови. Поняття бюджетної системи та бюджетного устрою. Основні етапи становлення і розвитку бюджетної системи України. Принципи побудови бюджетної системи України. Бюджетна класифікація. Бюджетне планування: сутність та методи.

Тема 8. Державний бюджет України

Призначення і роль державного бюджету. Доходи державного бюджету України. Доходи загального та спеціального фонду державного бюджету України. Структура доходів державного бюджету України. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Фактори, що впливають на формування видатків державного бюджету України в сучасних умовах. Бюджетний дефіцит: причини, види та шляхи оптимізації. Поняття й причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету. Шляхи подолання бюджетного дефіциту.

Тема 9. Місцеві бюджети України

Сутність та призначення місцевих бюджетів. Суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин. Функції місцевого бюджету. Загальний та спеціальний фонди місцевого бюджету. Доходи місцевих бюджетів. Основні джерела доходів місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Основні напрями зміцнення доходної бази місцевих бюджетів. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення

Сутність фондів фінансових ресурсів цільовою призначення. Основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів. Необхідність відокремлення державних цільових фондів. Види державних цільових фондів. Пенсійний фонд України. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Інші фонди цільового призначення.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Економічна сутність державного кредиту. Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського. Функції державного кредиту. Форми державного кредиту. Ощадна справа. Державні позики. Міжнародний державний кредит. Класифікація державних позик. Управління державним кредитом. Особливості оперативного управління державним кредитом. Ефективність державних кредитних операцій. Державний борг і його обслуговування в Україні. Види державного боргу. Управління державним боргом: основні принципи та методи.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів	

<p><i>Тема 1.</i> Публічні фінанси як складова фінансової системи</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Публічні фінанси як складова фінансової системи":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні та економічні передумови виникнення фінансів. 2. Еволюція загальної теорії фінансів. 3. Поняття та функції публічних фінансів. 4. Фінансова система: поняття і загальна характеристика її сфер і ланок. 5. Підходи до структуризації фінансової системи. 6. Публічні фінанси зарубіжних країн.
---	---

Продовження табл. 3.1

1	2
<p><i>Тема 2.</i> Державна фінансова політика та механізм її реалізації</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Державна фінансова політика та механізм її реалізації":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансова політика як складова частина економічної і соціальної політики держави. 2. Типи фінансової політики на різних історичних етапах (класична, регулююча, планово-директивна). 3. Основні напрямки бюджетної політики України на сучасному етапі. 4. Особливості податкової політики в Україні на сучасному етапі. 5. Напрями грошово-кредитної політики в Україні на сучасному етапі. 6. Фінансовий механізм: поняття і характеристика його складових елементів.
<p><i>Тема 3.</i> Організаційні основи управління публічними фінансами</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Організаційні основи управління публічними фінансами":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система управління публічними фінансами в Україні. 2. Характеристика органів управління фінансовою системою України. 3. Особливості управління публічними фінансами у зарубіжних країнах.
<p><i>Тема 4.</i> Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика нормативно-правової бази управління публічними фінансами в Україні. 2. Конституція України як основне джерело фінансового права. 3. Бюджетний кодекс України. 4. Нормативно-правові акти міжнародних організацій в сфері публічних фінансів.

<p>Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття "Публічні доходи та публічні видатки":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика публічних доходів та методи їх мобілізації. 2. Сутність та структура публічних видатків. 3. Державне фінансове забезпечення соціальних гарантій населенню.
Змістовий модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів	
<p>Тема 7. Бюджет і бюджетна система</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття "Бюджет і бюджетна система":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бюджет як економічна категорія, призначення й роль бюджету. 2. Становлення та розвиток бюджетної системи України. 3. Бюджетний процес, характеристика етапів бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях. 4. Повноваження учасників бюджетного процесу. 5. Зарубіжний досвід організації бюджетного процесу. 6. Сутність та методи бюджетного планування.

Закінчення табл. 3.1

1	2
<p>Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття "Фонди фінансових ресурсів цільового призначення":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та значення фондів фінансових ресурсів цільовою призначення. 2. Пенсійний фонд України. 3. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. 4. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. 5. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.
<p>Тема 11. Державний кредит і державний борг</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття "Державний кредит і державний борг":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. 2. Форми державного кредиту. 3. Управління державним кредитом. Ефективність державних кредитних операцій. 4. Державний борг і його обслуговування в Україні.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач

організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
1	2
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні основи публічних фінансів	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1 "Теоретичні основи публічних фінансів"</i>
<i>Змістовий модуль 2.</i> Основні елементи системи публічних фінансів	<i>Завдання 1.</i> Аналіз динаміки надходжень податку на додану вартість до Державного бюджету України. <i>Завдання 2.</i> Аналіз питомої ваги єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва у доходах місцевих бюджетів України
	<i>Завдання 3.</i> Аналіз динаміки та структури доходів Державного бюджету України. <i>Завдання 4.</i> Аналіз динаміки та структури видатків Державного бюджету України
	<i>Завдання 5.</i> Аналіз динаміки частки доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України. <i>Завдання 6.</i> Аналіз динаміки частки видатків місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України. <i>Завдання 7.</i> Визначення типу фінансової стійкості місцевого бюджету

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів		
<i>Тема 1.</i> Публічні фінанси як складова фінансової системи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Публічні фінанси як складова фінансової системи"	Презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Державна фінансова політика та механізм її реалізації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Державна фінансова політика та механізм її реалізації"	Презентація результатів
<i>Тема 3.</i> Організаційні основи управління публічними фінансами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Організаційні основи управління публічними фінансами". Написання есе на тему "Вплив політичної ситуації в Україні на ефективність управління"	Презентація результатів. Перевірка есе. Письмова контрольна робота за темами 1-3

	публічними фінансами". Підготовка до контрольної роботи за темами 1-3	
<i>Тема 4.</i> Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів". Виконання <i>домашнього завдання</i> "Порівняльна характеристика особливостей фінансового права в різних країнах"	Презентація результатів. Захист домашнього завдання
<i>Тема 5.</i> Публічні доходи та публічні видатки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Публічні доходи та публічні видатки". Виконання <i>домашнього завдання</i> "Особливості розподілу публічних доходів і видатків між ланками бюджетної системи України"	Презентація результатів. Захист домашнього завдання

Закінчення табл. 5.1

1	2	3
Змістовий модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів		
<i>Тема 6.</i> Податки та податкова система	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>домашнього завдання</i> "Аналітична довідка щодо ролі та значення податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини Державного бюджету України".	Захист домашнього завдання
<i>Тема 7.</i> Бюджет і бюджетна система	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Бюджет і бюджетна система".	Презентація результатів
<i>Тема 8.</i> Державний бюджет України	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>домашнього завдання</i> "Аналітична довідка щодо ролі неподаткових надходжень у формуванні доходної частини Державного бюджету України".	Захист домашнього завдання. Письмова контрольна робота за темами 6-8

	Підготовка до контрольної роботи за темами 6-8	
<i>Тема 9.</i> Місцеві бюджети України	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>домашнього завдання</i> "Аналітична довідка щодо ролі та значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів України".	Захист домашнього завдання.
<i>Тема 10.</i> Фонди фінансових ресурсів цільового призначення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Фонди фінансових ресурсів цільового призначення".	Презентація результатів
<i>Тема 11.</i> Державний кредит і державний борг	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Державний кредит і державний борг". Виконання <i>домашнього завдання</i> "Аналітична довідка щодо причин та шляхів оптимізації бюджетного дефіциту в Україні".	Презентація результатів. Захист домашнього завдання

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2

<i>Тема 1.</i> Публічні фінанси як складова фінансової системи	Лекція проблемного характеру з питання "Економічне і соціальне значення публічних фінансів в умовах модернізації економіки України", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Державна фінансова політика та механізм її реалізації	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Вплив бюджетно-податкової політики України на макроекономічну рівновагу"; презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Організаційні основи управління публічними фінансами	Лекція проблемного характеру з питання "Вплив політичної ситуації в Україні на ефективність управління публічними фінансами", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Вітчизняне фінансове право: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку"; презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Публічні доходи та публічні видатки	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Переваги та недоліки основних джерел формування публічних доходів"; презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу

Закінчення табл. 6.1

1	2
<i>Тема 6.</i> Податки та податкова система	Лекція проблемного характеру з питання "Основні проблеми побудови ефективної системи оподаткування в Україні", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 7.</i> Бюджет і бюджетна система	Кейс "Врегулювання міжбюджетних відносин"
<i>Тема 8.</i> Державний бюджет України	Кейс "Використання програмно-цільового методу формування бюджету"
<i>Тема 9.</i> Місцеві бюджети України	Кейс "Визначення типу фінансової стійкості місцевого бюджету"
<i>Тема 10.</i> Фонди фінансових ресурсів цільового призначення	Лекція проблемного характеру з питання "Основні проблеми побудови ефективної пенсійної системи в Україні", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 11.</i> Державний	Лекція проблемного характеру з питання "Зовнішні

кредит і державний борг	запозичення в системі чинників економічного розвитку України", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
-------------------------	--

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Давиденко Н. М. Фінанси : підручник / Н. М. Давиденко, О. Є. Данилевська-Жугунісова. – К. : Компринт, 2014. – 491 с.
2. Дегтяр А. О., Гончаренко М. В., Лесная О. С. Публічні фінанси : навч. посібник / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко, О. С. Лесная. Харків: С. А. М., 2011. – 512 с.
3. Стойко О. Я. Фінанси: навч. посібник / за ред. О. Я. Стойка. – К.: Алерта, 2014. – 431 с.
4. Теорія фінансів : підручник / за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
5. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2012. – 688 с.